

man tillgodogjort sig den, är det roligt att psalmodiera men knappast dessförinnan.

Bland de skivor, som äro avsedda att utgivas inom den närmaste tiden, befinna sig en del körsättningar från äldre och nyare tid. För körledare och körer komma dessa skivor att få stor praktisk betydelse. Meningen är att bl. a. utge sånger, som skola utföras vid kyrkosångshögtider. Till dessa samlas körer från olika delar av landet. De ha var på sin ort inövat sånger, som skola utföras tillsammans med andra körer. Tiden för sammansjungning blir kort vid mötena, och resultatet är därför icke alltid det bästa. Man kan lätt förstå, vilken fördel det skulle innebära, om körerna vid inövandet finge lyssna till skivor, som visade, hur sångerna böra sjungas.

Men planerna sträcka sig vidare. Man har i tankarna sådan kyrklig sång, som kan bliva till hjälp vid andakten i hemmet, vid sjukbesök och vid evangelisation och ämnar därför utgiva koraler och solosånger. Meningen är också att insjunga en del barnvisor. Det kan tyckas, som hörde sådana icke tillsammans med Kyrkoton. Men den oskyldiga glädjen är ingalunda främmande för kyrkan, och sånger av detta slag kunna väl försvara sin plats.

Bokförlaget ämnar icke heller förbise orgelmusiken. Även på detta område intaga våra nuvarande kompositörer en rangplats. Deras arbeten förtjänar att bliva allmänare kända.

Om Diakonistyrelsens bokförlag skall kunna förverkliga sina planer beror på den spridning skivorna få. Ville landets kyrkokörer eller åtminstone de flesta av dem teckna sig för abonnemang, vore framgången säker. Församlingarna ha nog ingenting emot att bevilja det lilla anslag som behövs.

A. O. T. Hellerström.

Recensioner.

Svend Zackariassen: Korset og Opstandelsen i Kunsten. Nyt Nordisk Forlag, Kjøbenhavn 1942.
C. Skovgaard-Petersen: Korset i Kirken og Kunsten. Lohses Forlag, Kjøbenhavn 1946.

En kort översikt av det rika ämnet ger Svend Zackariassen. Han uppehåller sig naturligtvis mest vid korsfästelsebilderna — uppståndelseframställningarna äro inte så talrika och finnas egentligen inte förrän på 1000-

talet. Skildringen av konstnärernas verk kompletteras ofta av citat från kyrkofäderna eller ur samtida teologisk litteratur, vilket ger boken ett större dokumentarisk värde. Skildringen, som föres fram ända till 1800-talet, har många värden men saknar självständigt genomförande av synpunkterna och är därför mest en kompilation.

Skovgaard-Petersens skildring av crucifixbilden är mera teologiskt bettonad. Den röjer en ingalunda obetyd-

lig förtrogenhet med det rika ämnet, som behandlas ur en väl vald, huvudsakligen teologisk synpunkt. Någon gång kunde dock denna synpunkt komma bättre till sin rätt t. ex. då det gäller att förklara framväxten av det gotiska krucifixet. Att behandla detta utan att dröja något vid försoningsläran och Anshelm av Canterbury måste betraktas som en brist. Den historiska framställningen av krucifixbilden låter han sluta med renässansen, och det är enligt anmälarens mening att sätta punkt för tidigt. Eljest är boken varmt att anbefalla.

Mogens Strunge: Middelalderlige Kirkers Indbo, Kiøbenhavn. Munksgaard 1944.

I ett par små häften har Mogens Strunge utgivit populära skildringar om kyrkornas inredning och byggnad (den tidigare utgivna »Med Konfirmandholdet ved en gammel Kirkebygning» bör ihågkommas). De ha noterats här mest därför att vi sakna motsvarigheter på svenska, men också emedan de äro instruktiva och lättlästa. Säkert fylla de en stor uppgift för skolungdom, konfirmander, turister och andra intresserade lekmän. Den lilla skriften om kyrkoinventarier är försedd med teckningar — icke så överväldigande värdefulla — av Else Backer. De återge allesamman Taarnby kyrkas inredning och utsmyckning.

Sigvart Werner: Danske kirker, Schultz Forlag, Kjøbenhavn 1944.

Som i intet annat land är landsbykirken inbegreppet av all nationalkänsla i Danmark. I intet annat land ha heller bevarats så många

medeltida kyrkor, de flesta romanska. Populära framställningar som Sigvart Werners bilderbok måste därför bli allmän egendom. En ypperlig inledning och instruktiva bildunderskrifter härröra från Dr Jan Steenberg. För den intresserade finns f. ö. ingen bättre introduktion av dansk kyrkobyggnadskonst än denna vackra bok, som livligt kan rekommenderas.

Sverre By: Nidarosdomen. Oslo 1946.

Den för några år sedan utgivna populära vägledningen över domen i Trondheim förtjänar omnämnas här. Enligt anmälarens mening är det ett mönster för kort och koncis framställning, som samtidigt gör anspråk på litterär form (låt vara att maalet gör den för oss mindre njutbar). Läsaren får inte bara kyrkobyggnadens historia till livs utan även belysande avsnitt ur Olovslegenden och en kort översikt av restaureringsarbetet, som bekant ett av de vidlyftigaste arbeten i sitt slag i Europa i senare tid. Ypperliga illustrationer förhöja bokens värde.

H. J. Viherjuuri: Helsingin hautausmaat kuvissa (Helsingfors begravningsplatser i bilder). Helsingissä Otäva 1940.

Helsingfors något mer än hundraåriga kyrkogård (»Gamla begravningsplatsen») och den 25 år yngre »Nya begravningsplatsen» har förevigats genom en år 1940 utgiven skrift med ett stort antal bilder. Det biografiska värdet förhöjes genom ett personregister innehållande korta biografiska upplysningar, som enligt anmälarens me-

ning med större fördel kunde ha anbringats vid bilderna av gravvårdarna. Eljest är det endast beröm att säga om detta planschverk med sina växlande typer av gravstenar.

Om kyrkklockor.

Mats Amark: De medeltida kyrkklockorna i Värmland och Dalsland (Särtryck ur Med hammar och fackla XIII, 1943—1944).

Samma förf., Bohusläns medeltida kyrkklockor (Särtryck ur Göteborgs och Bohusläns Fornminnesförenings Tidskrift 1946—1947).

Mats Amarks forskning rörande landets medeltida kyrkklockor fortsätta oförtrutet. Karlstadsstiftets klockbestånd publicerades redan för fem år sedan. Här framkom som en stor överraskning en 1100-tals klocka från Ödsköld. Den har följande härliga inskrift: Christus vincit. Christus regnat. Christus imperat. Flera signerade klockor ha också upptäckts. Det bohusländska materialet är också intressant, inte minst tack vare den romanska kyrkklockan i Hogdal.

Bengt Cnattingius.

Albert Runbäck: Supplement till Lauda Sion. Nordisk musikförlaget. »Det bestående». Solosånger vid vigsel och musikandakter. Viktor Norberg, Västerås.

Som den outtröttlige lärare i kyrkomusik, Albert Runbäck, Båstadskantorn, är, fortsätter han med målmedveten energi och konsekvens sin uppfostrargärning att förse utövarna av den sakrala musiken med tekniskt överkomliga, värdefulla nya utgåvor. För dagen påpekas dels hans supplement till körsångssamlingen Lauda Sion och dels ett häfte solosånger med

titeln »Det bestående», där han bl. a. associerat sig med sin kollega i Mariannelund, Bror Hjort, som levererat honom några goda vigseltexter.

Runbäck har djup erfarenhet av de svårigheter, under vilka de svenska kyrkokörerna arbeta i synnerhet i landsorten med dess allt överskuggande problem: avfolkningen, som också innebär att kyrkokörernas nyrekrytering äventyras. Runbäck förutsätter därför tämligen regelmässigt i sin körsångssamling, en blott trestämmig kör med en mansstämma, och många körledare äro honom förvisso mycket tacksamma härför. Hans rena och värdiga stil finner här nya tilltalande uttryck.

Alldeles speciellt synes det anmäla- ren vara värt att påpeka hurusom Runbäck under sitt arbete att bemästra svårigheterna för körerna har funnit en ny och lyckosam väg i sitt supplement till Lauda Sion och delvis också i solosångssamlingen. Han låter en soloröst, eller hellre en unison barn eller damkör (och det kan ju ändå alltid åstadkommas i varje församling) utföra en av korallbokens melodier omramat av ett rörligt och fyndigt ackompanjemang. Detta ackompanjemang ställer med nödvändighet ett oeftergivligt krav på kören-solisten, nämligen absolut respekt för det rytmiskt korrekta utförandet av korallen. Det behöver väl inte påpekas vilken utomordentlig fostran detta innebär först för kören och sedan genom kören av församlingen. I somliga fall torde församlingen kunna delta i en sålunda ackompanjerad koralsång om nämligen ledningen av sången anförtros åt en säker och fyllig kör. Erfarenheten visar också att detta utförandesätt väcker intresse för psalmsång, icke minst hos kvalificerade sångare vid kurser och möten, där ofta övandet av koralsången betänkligt ef-

tersättes. Ungdomskretsen skulle gott kunna tänkas fylla en aftons program med sådan koralsång. Ackompangemanget, som ju ställer stora krav på exekutören, förmedlar en livlig och angenäm känsla av att sångarna införts i ett orkestralt sammanhang.

Solosångssamlingen utgör ett gott tillskott i kampen för värdigare sång vid vigslar.

A. A.

Olle Källström och Ragnar Askmark: Altare och funt. Diakonistypelsen 1948, hft kr. 25.

Till julens vackra konstböcker hörde bl. a. boken om altare och dopfunt av antikvariern O. Källström och docenten R. Askmark. Av bokens 150 sidor upptagas två tredjedelar av bilder, som själva och i synnerhet i förening med korta och instruktiva bildtexter ge en rik och mångsidig föreställning om altaret och dess konstverk: inte minst över olika slags nattvardskärl samt över relikier och relikskrin liksom slutligen över dopfunt och dopbilder samt en del allmänt illustrerade fotografier belysande fromhetens former. Om man särskilt ville dröja vid några särskilt värtagna och åskådliga bilder skulle det kanske vara detaljer ur Storkyrkoskåpet, den äldsta skulpterade nattvardsbilden (dopfunten vid Simris kyrkas dopfunt av Majestatis-mästaren) och den äldsta dopsenen på Bjernsjödopfunten från omkring 1180. Av texten svarar Källström för en konsthistorisk inledning, som är lättläst och upplysande. Den behandlar dopfunten på 16 sidor och altaret på 9, vilket gör det meddelade stoffet en smula oproportionerligt. Dessutom har en del liturgiskt stoff medtagits bl. a. rörande dopfunten, som med fördel

kunnat placerats i Askmarks uppsats. Denna senare har betecknats Dopfunt och altare i svenskt fromhetsliv, vilket vidlyftiga ämne på 14 sidor placerats i slutet av boken som ett blygsamt appendix. En mera genomtänkt disposition hade satt denna artikel som inledning, eftersom ett av bokens syften — och utan tvekan den nya synen på ett eljest rätt ofta behandlat tema — just tillfredsställes genom att ge ämnet en teologisk inställning. Utan dessa anmärkningar måste dock utan reservation erkännas bokens stora värde — inte minst typografiskt från Rotogravyr — först och främst de förstklassiga bilderna men också en intresseväckande text, som verkligen förmedlar det som Källström i förordet uttalar som en önskan, nämligen att »sammanväva tankar från två skilda världar». Men varför skilda?

Bengt Cnattingius.

Sigurd Wallin: Kyrkoinredning för herremän. Skoglund's Bokförlag, Sthlm 1948. Kr. 32 inb.

Att en museiman som Sigurd Wallin med svensk högre ståndskultur som specialitet ibland orienterar sig i det närbesläktade konstfacket kyrkoinredningskonst är inte underligt, helst som han från början tillhörde den krets av Roosvalelever, som tog de uppländska och sörmländska kyrkornas beskrivning på entreprenad. I en följd av intressanta uppsatser orienterar oss Sigurd Wallin i den adliga representationen i kyrkorna, som var så dominerande under stormaktstiden. Herremannens ivrigaste önskan att få plats i kyrkan med ståndsmässig betoning tog sig många uttryck. Herrskapsbänken ordnades under hans livstid. Begravningen blev en festlig re-

presentation av dyrbaraste slag, och efter denna skulle den högättades grav ges en så betydelsefull plats som möjligt. Minimikravet var begravningsflornornas och begravningsvapnens upphängande på kyrkväggen. Inte sällan sträckte sig den adliga representationen längre, nämligen i frikostiga testamenten. I föreliggande bok, som i spridda studier behandlar olika avsnitt av detta rika ämne, berättas också utförligt om Pintorpafruns gravsilver. Beata von Yxkulls — som hon egentligen hette — och hennes makes testamentariska gåvor till kyrkor, där de ägde större jordagods, följes här föremål efter föremål, liksom även de fem barnens frikostighet mot sina olika församlingskyrkor. Det var mycket dyrbara silverföremål, mest nattvardskärl men även praktfulla silverljuskronor och krucifix, som utgjorde gåvor. Andra uppsatser i Wallins bok behandla herrskapsbänken, Seglora kyrkans tillkomst, Riddarholmskyrkan, begravningsvapen i Södermanland, silverljuskronan från Ö. Ryd (Uppl.), kyrkoherde Lars Hallman i Blacksta i Södermanland och Karl Knutssonstatyeten på Grips-holm. En av de mest intressanta artiklarna skildrar de Tessinska ritningarna till begravningsståten vid Ulrika Eleonoras d. ä:s och Karl den XI:s begravningar i Riddarholmskyrkan. Den ger en antydning om författarens länge omtalade verk *Pompa funebris*, som man gärna skulle se befordrat till trycket.

Wallins ytterligt välskrivna och på mångfaldigt sätt intresseväckande ar-

tiklar, som här samlats i en vacker volym, äro rikt och synnerligen instruktivt illustrerade. Det rika bildmaterialet ter sig helt enkelt överlägset i det fina rotogravyrtrycket.

Bengt Cnattingius.

Helge Ljungberg: Våra högtider. Lars Höherbergs Bokförlag, Sthlm 1948 hft kr. 12: 50.

En folklig enkel framställning av årets högtider inte bara ur kyrkoårets synvinkel är en intressant uppgift, som docenten Helge Ljungberg löst på ett ypperligt sätt i föreliggande bok. Hur angelägen uppgiften är kan belysas av å ena sidan Amoscitatet i företallet (»Jag finner inte behag i ödra högtidsförsamlingar») och å andra sidan våra dagars olyckskrönikor efter helgerna. Här skildras på ett åskådligt och intresseväckande sätt helgernas uppkomst, deras religionshistoriska bakgrund och firningsämnen. Även första maj har fått komma med och fått sin etnologiska ram liksom nationaldagen, om vars förhistoria förf. meddelar notiser av värde. Bokens folkliga tendens understrykes av Björn Jonssons ypperliga litografier, som fylla stora konstnärliga krav. De anknyta icke till framställningen direkt som illustrationer utan som tankelinjer omkring idéerna på ett ofta mycket underfundigt sätt.

Bengt Cnattingius.

UNIV. - BIBL.
LUND

8 APR 1949

7.5.